

Неуспјела бутмирска прича о уставним промјенама у БиХ најбоље потврђује карактер наших људи описан стиховима сплитског кантаутора Џибонија, по којима свако заступа своју страну поноса и глупости и по којима смо спремнији умријети него попустити. А када ти појединачни карактери прерасту у националне, као што је у БиХ, онда ту ни међународни медијатори, па макар и са ауторитетом Вашингтона и Брисела, не могу помоћи.

У конкретној причи, можда су управо ти ауторитети и највећи "кривци" јер су многе њихове колеге, у до сада сличним приликама, ко зна колико пута, подржали једну страну. Та страна је и овај пут очекивала исто, што је на крају спонтано и потврдила, покушавајући да господу Билта и Штајнберга прогласи кривим за неуспјеле договоре. Кад им то није успјело, онда су инсистирали да остану у процесу и даље воде преговоре.

Многи се питају због чега су тако високи званичници из Вашингтона и Брисела, који веома добро познају прилике и неприлике у БиХ, ставили своје ауторитете на коцку доласком у Бутмир. За мене лично, дапаче, то није било коцкање, већ изврсна прилика да се једногласно, и из Вашингтона и из Брисела, политичким лидерима у БиХ јасно стави до знања да више нема наметања рјешења са стране и да по свим питањима мора постојати унутрашњи договор. Поруке господина Штајнберга, Билта и Рена да се ми у БиХ морамо договарати, а да они могу само посредовати, личе ми на Хемингвејеву поруку да гладном просјаку не треба дати хљеба, већ га треба научити да пеца рибу. Свако добронамјеран, коме је стало да БиХ што прије постане самоодржива, поздравите овакав приступ. У том смислу би њихово "коцкање" могло да значи прекретницу у бх-односима.

Како изићи из ове ситуације, то јест да ли је могућ договор око било чега из понуђеног бутмирског папира? Наравно да је договор могућ уз неколико услова. Ако већ сами не можемо да се договоримо, међународни званичници у БиХ (неколико амбасада и ОХР) треба јасно да дају до знања да су њихови представници само посредници. Бошњачки политички лидери, прије свих, морају да прихвате чињеницу да ће Република Српска за неколико мјесеци постати пунољетна, и да је прошавши кроз све кроз шта је прошла, сазрела и прије пунољетства. И напосљетку, да све стране задовоље своја очекивања на ономе око чега је договор могућ. Другим ријечима, да се најприје помоле Богу/ Аллаху да им дâ довољно разума да разликују могуће од немогућег. Нудим и своја размишљања о могућем и немогућем.

Нису нам потребна проширења надлежности институција БиХ, ако ништа друго, јер су скоро сва обухваћена већ постојећим законима на нивоу БиХ. Могу се редуцирати неке надлежности Дома народа, као што су разна именована, извјештаји, ратификације и сл. Тако, на примјер, до сада смо имали апсурдну праксу да Представнички дом бира предсједавајућег Савјета министара и министре, а чланове управних одбора неких агенција бирају оба дома. Међутим, Дом народа треба да задржи законодавне надлежности. Ако би било спремности, са допуном начина одлучивања, у смислу да одбијена одлука од стране једног клуба народа значи да она није прихваћена у Дому, Хрвати би могли пронаћи свој минимум у успостављању, како то они кажу, "једнакоправности конститутивних народа".

Прихватљиви су приједлози за повећањем броја посланика и делегата, али с постојећим начином избора, уз допуну могућности избора делегата с цијеле територије БиХ. Могуће је доћи и до договора око избора чланова Предсједништва БиХ по стандардима Европске конвенције о заштити људских права и слобода. Не би требало бити спорно ни преношење неких надлежности с Предсједништва на Савјет министара и тако ојачати позицију Савјета. Међутим, досадашња пракса је показала да Предсједништво одлуке треба да доноси колективно, без обзира на то што се предсједавајући ротирају.

Потпуно је неприхватљив члан о подјели надлежности између институција БиХ и ентитета. Тек би нас то подијелило, па нам ни пет високих представника не би могли помоћи у тумачењу шта је чија надлежност. А крајње је вријеме да БиХ проплива без шлауфа. Умјесто овог члана могла би се наћи формулација да се надлежности пренесе, али и враћају, на исти начин на који се усваја Устав, на примјер.

Аутори "бутмирских папира" морају да одустану и од проширења надлежности по коме БиХ припада – „било које друго питање у надлежности институција БиХ по овом уставу“. Ово би, наиме, могло да буде већи извор неспоразума од подијељених надлежности.

С минимумом међусобног повјерења и елементарним самопоштовањем, у уставним промјенама би се нашла и одредба по којој странци не би више могли да буду чланови Уставног суда. Ово није питање неповјерења у странце, већ повјерења у домаће судије.

Неконзистентне су и допуне везане за питање обавеза у процесу приступања ЕУ. Није

спорно да из БиХ према Бриселу треба да буде један глас. Споран је начин доласка до тог једног гласа. У том контексту, у Бутмиру су се чуле иницијативе да се разраде процедуре доласка до тог гласа. Свакако да оваква разрада није уставно питање, али би могла да буде предметом споразума између ентитета и институција БиХ, на примјер.

Између првог и другог бутмирског састанка, док се говорило о начелима, чула су се, с више страна, упозорења да су, по правилу, "мине" у детаљима. Пред други састанак громогласно је најављено да ентитетско гласање остаје. И баш око тог питања у предложеним амандманима скривено је највише "мина". Као прво, предложено је да се из Устава брише одредба по којој се посланици Представничког дома "двје трећине бирају с територије Федерације, а једна трећина с територије Републике Српске". Брисање ове формулације је подривање темеља Дејтонског споразума. Структура Представничког дома 2/3 и 1/3 дефинисана је у тзв. женевским и њујоршким принципима из септембра 1995. године који су основа Дејтонског мировног споразума. Свако довођење у питање тих основа опасно је по БиХ. Не улазећи у то шта је "писац" хтио да каже, дјелимичну намјеру открио је угледни професор Касим Трнка у једној ТВ емисији рекавши да је то у функцији релативизације ентитетског гласања.

У "папирима" заиста није мијењан начин гласања у Представничком дому. "Само" је на почетак додат дио: "Уколико није другачије предвиђено Уставом." Е, баш то "само" највећа је бутмирска мина. У "папиру" је пословник једно, до душе означено, мјесто мине. Одредба по којој: "Сваки Дом ће већином гласова усвојити свој пословник о раду" значила би да пословник Представничког дома, на примјер, могу да изгласају само Бошњаци. Сувишно је објашњавати могуће посљедице такве одредбе. Друга мина скривена је, и дубље укопана. Оно "само" значило би још да би се чак и Устав БиХ могао промијенити без иједног гласа из Републике Српске. Наиме, према члану 10 постојећег Устава амандмани се усвајају двотрећинском већином присутних посланика који гласају у Представничком дому. У процедури гласања постојећег Устава, међутим, није било изузетака, па се и по овом питању примјењивао тзв. ентитетски принцип. Додавањем услова "уколико није другачије предвиђено Уставом" у понуђеним "папирима", елиминише се ентитетски принцип у гласању о амандманима, што значи да би само посланици из Федерације могли мијењати Устав. Мина је "дубоко скривена" јер у понуђеним допунама члан 10 постојећег Устава се не мијења, па самим тим тај дио Устава и није у "бутмирским папирима". Вјероватно се рачунало да се "Власи досјетити неће".

Не улазећи у друге детаље понуђених амандмана на Устав, апелујем на све учеснике евентуалног наставка преговора да пођу од могућег и да не нуде рјешења која ће нас још више саплитати.

Бутмирске мине

Пише: Бранко Докић
уторак, 27 октобар 2009 14:21

(Текст је објављен у *Независним новинама*, 27.10.2009)